

บทนำ

โดย ติกาลา เฮอร์เบิร์ต

เมื่อ เราก้าวออกจากเครื่องบินที่สนามบินเล็กๆ นั้น เสียงคำรามของเครื่องบินไอพ่นดังกระหึ่มจนไม่ได้ยินอะไรเลย ภาพดินเขาหิมาลีย์ซึ่งมียอดปกคลุมด้วยหิมะปรากฏขึ้นราวๆ เบื้องหลังเรา สหายเก่าแก่สองคนสวมกอดกัน อาร์ชบิชอปแตงที่แก้มของทะเลลามะอย่างรักใคร่ และทะเลลามะทำปากจู้จิวกับจะจูบอาร์ชบิชอป มันเป็นเวลาแห่งการแสดงความรักและมิตรไมตรีอันยิ่งใหญ่ ตลอดการเตรียมการนานนับปีสำหรับการมาเยือนครั้งนี้ เรารู้ดีทีเดียวว่าการพบปะกันนี้มีความหมายต่อโลกอย่างไร แต่เราไม่เคยล่วงรู้เลยว่าหนึ่งสัปดาห์ที่ได้อยู่ด้วยกันนี้มีความหมายต่อทั้งสองอย่างไร

นับเป็นสิทธิพิเศษอย่างที่สุดและเป็นความรับผิดชอบอันน่าหนักใจในความพยายามที่จะถ่ายทอดบทสนทนาตลอดหนึ่งสัปดาห์ที่เกิดขึ้นในธรรมศาลา ประเทศอินเดีย ณ ที่พำนักพลัดถิ่นของทะเลลามะ ในหนังสือเล่มนี้ ผมพยายามแบ่งปันบทสนทนาอันสนธิสนมระหว่างทั้งคู่ให้แก่ผู้อ่านเป็นบทสนทนาที่เต็มไปด้วยความซบซันไม่รู้จบ และมีหลายขณะที่ค้นด้วยความสะท้อใจเมื่อหวนคิดถึงความรักและการสูญเสีย

แม้ว่าท่านทั้งสองจะเคยพบปะกันเพียงหกครั้ง แต่สายสัมพันธ์ที่ทั้งคู่มีต่อกันนั้นก้าวข้ามช่วงเวลาแสนสั้นที่ใช้ร่วมกัน และต่างก็มองว่าอีกฝ่ายเป็น“พี่น้องทางจิตวิญญาณจอมป่วน”ของกันและกัน โอกาสที่ทั้งสองจะได้ใช้เวลามากมายร่วมกัน และเผยให้เห็นความยินดีในมิตรภาพที่มีต่อกันเช่นนี้

เป็นสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และอาจจะไม่มีช่วงเวลาเช่นนี้อีกแล้ว

เสียงฝีเท้าหนัก ๆ ของความตายวนเวียนอยู่ไม่ห่างจากการสนทนาของเรา กำหนดการเดินทางของเราจำต้องเปลี่ยนใหม่ถึงสองครั้ง เพื่อที่อาร์ชบิชอปจะได้ไปร่วมพิธีศพเพื่อนของท่านได้ ด้วยปัญหาสุขภาพและการเมืองโลกที่คอยสมคบกัน ทำให้ทั้งสองไม่ได้พบกัน เราจึงรู้ว่านี่อาจเป็นครั้งสุดท้ายของทั้งสองที่จะได้อยู่ด้วยกัน

ตลอดช่วงเวลานี้สัปดาห์ เรายังอยู่ท่ามกลางแสงไฟอ่อน ๆ ที่ติดตั้งอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เป็นอันตรายต่อสายตาอันบอบบางของทะเลลามาขณะที่กล้องวิดีโอทำตัวถ่ายทำอยู่รอบตัวเรา ในระหว่างการค้นหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องความเบิกบานนี้ เราได้ค้นพบเรื่องราวอันแสนลึกซึ้งมากมายเกี่ยวกับชีวิต เรากำลังค้นหาความเบิกบานอันแท้จริงที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความผันแปรของสถานการณ์ ในระหว่างการสนทนา เรายังรู้ว่าเราเองก็จำต้องรับมือกับอุปสรรคที่มักทำให้การเข้าถึงความเบิกบานดูเป็นเรื่องที่ยากด้วยเช่นกัน นับเป็นความรู้สึกพิเศษที่ได้ยินทั้งสองสรุปหลักแปดประการแห่งความเบิกบาน โดยแบ่งเป็นหลักสี่ประการเกี่ยวกับจิตหรือความคิด (mind) และหลักสี่ประการเกี่ยวกับความรู้สึก (heart) อันเป็นรากฐานของการมีชีวิตที่เบิกบานยิ่งขึ้น ผู้นำผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสองเห็นพ้องกันในหลักการที่สำคัญที่สุด และนำเสนอความแตกต่างที่สร้างความกระจ่าง ขณะที่เราพยายามรวบรวมความเข้าใจอันถ่องแท้ที่น่าจะช่วยให้ผู้อ่านค้นพบความสุขอันยั่งยืนในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และสร้างความเจ็บปวดให้เราบ่อยครั้ง

แต่ละวัน เราได้จับชาตารัจฉิลงุ่น ๆ และบิซนัมปังกิน เป็นขนมปังแบนแบบทิเบต ทีมงานทุกคนที่ถ่ายทำการสัมภาษณ์ได้รับการเชื้อเชิญให้ร่วมดื่มชาประจำวันและรับประทานอาหารมื้อกลางวันตลอดช่วงเวลาเหล่านี้ด้วย มีเช้าวันหนึ่งพิเศษกว่าทุกครั้ง ที่ทะเลลามาถึงขนาดแนะนำให้อาร์ชบิชอปรู้จักการฝึกสมาธิของท่านในที่พำนักส่วนตัว และอาร์ชบิชอปก็ทำพิธีศีลมหาสนิทให้ทะเลลามา ซึ่งเป็นพิธีที่โดยทั่วไปแล้วสงวนไว้สำหรับผู้ศรัทธาในคริสต์ศาสนา

เมื่อสัปดาห์แห่งการพบปะสิ้นสุดลง เราฉลองวันเกิดของทะเลลามา

ที่หมู่บ้านเด็กทิเบต (The Tibetan Children's Village) หนึ่งในโรงเรียนประจำสำหรับเด็กทิเบตลี้ภัย ที่ถูกรัฐบาลจีนขัดขวางไม่ให้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมและภาษาของตนในดินแดนของตนเอง เด็กๆ เหล่านี้ถูกพ่อแม่ส่งมา พวกเขาเดินทางผ่านหุบเขามากมายพร้อมกับคนนำทางที่รับปากว่าจะส่งเด็กๆ ไปเข้าโรงเรียนของทะไลลามะ มันยากเหลือเกินที่จะนึกภาพว่าคนที่ เป็นพ่อแม่จะหัวใจสลายขนาดไหนที่ต้องส่งลูกของตัวเองออกจากอก โดยที่รู้แก่ใจว่าจะไม่ได้พบลูกอีกเลย หรือหากจะได้พบกันอีกก็อีกกว่าสิบปี

ท่ามกลางกลุ่มนักเรียนที่บอบช้ำทางจิตใจ เด็กนักเรียนกว่าสองพันคน และครูของพวกเขาส่งเสียงเชียร์เมื่อทะไลลามะออกท่ายกย้ายเบาๆ เป็นครั้งแรก แม้ตามวินัยแล้วพระสงฆ์จะร้องรำทำเพลงไม่ได้ แต่ก็ถูกยุโดยอาร์ชบิชอปซึ่งลุกขึ้นมาเต้นอย่างอดไม่ได้

นอกจากทะไลลามะและอาร์ชบิชอปจะเป็นครูทางจิตวิญญาณผู้ยิ่งใหญ่แห่งยุคสมัยของเราแล้ว ทั้งสองยังเป็นผู้นำทางศีลธรรม ผู้ก้าวข้ามวิถีธรรมนิยมของตน และเป็นผู้ที่กล่าวถ้อยคำแสดงความหวังใฝ่ในมนุษยชาติโดยรวมตลอดมา ความกล้าหาญและความยืดหยุ่น ตลอดจนความหวังที่ไม่เคยถดถอยของทั้งสองในเรื่องมนุษยธรรมเป็นแรงบันดาลใจแก่ผู้คนนับล้าน เพราะทั้งสองไม่ยอมแพ้ต่อความรู้สึกเกลียดชังโลกและมนุษย์อันเป็นวิถีสมัยใหม่ที่ส่อเค้าจะเข้าครอบงำพวกเรา เห็นได้ชัดว่าความเบิกบานของทั้งสองไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ หรือผิวเผินเลย แต่เป็นความเบิกบานที่ผ่านการขัดเกลาด้วยเพลิงแห่งเคราะห์กรรม การกดขี่ข่มเหง และการต่อสู้ดิ้นรน ทะไลลามะและอาร์ชบิชอปเตือนให้เราตระหนักว่า ความเบิกบานนั้น แท้แล้วเป็นสิ่งที่เรามีติดตัวมาตั้งแต่เกิด และเป็นสิ่งพื้นฐานยิ่งกว่าความสุขเสียอีก

ดังที่อาร์ชบิชอปกล่าวในช่วงสัปดาห์แห่งการพบปะ “ความเบิกบานนั้นยิ่งใหญ่กว่าความสุข ขณะที่ความสุขมักถูกมองเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ภายนอก แต่ความเบิกบานนั้นไม่ใช่” ภาวะแห่งความนึกคิดตลอดจนความรู้สึกเช่นนี้เข้าใกล้ความเข้าใจของทั้งสองมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับ

สิ่งที่ผลักดันชีวิตเราและนำพาเราไปสู่ชีวิตที่เปี่ยมไปด้วยความพึงพอใจและความหมายในท้ายที่สุด

การสนทนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ทะเลาะลามะเรียกว่า “เป้าหมายที่แท้ของชีวิต” ซึ่งก็คือเป้าหมายในการหลีกเลี่ยงความทุกข์ และค้นพบความสุข ทั้งสองร่วมแบ่งปันปัญญาญาณอันได้มาด้วยความยากลำบาก เกี่ยวกับการใช้ชีวิตด้วยความเบิกบานท่ามกลางความโศกเศร้าที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงนี้ได้ และได้ร่วมค้นหารีธีการที่เราจะเปลี่ยนความเบิกบาน จากภาวะที่ไม่จริงให้เป็นรูปแบบที่ยั่งยืน เปลี่ยนความรู้สึกอันชั่วแค้นไปสู่วิถีแห่งสภาวะที่ไม่แปรผัน

หนังสือเล่มนี้ให้ภาพเหมือนกับเค้กวันเกิดสามชั้น

เค้กชั้นแรกคือ “คำสอน” เรื่องความเบิกบานของทะเลาะลามะและอาร์ชบิชอปตูดู เช่น เป็นไปได้จริงหรือไม่ที่เราจะมีความเบิกบานได้แม้ในยามเผชิญปัญหาประจำวัน ตั้งแต่ความรู้สึกหงุดหงิดเรื่องรถติดตอนเข้าไปจนถึงความวิตกกังวลที่ไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ ความโกรธที่มีต่อคนที่ทำไม่ดีต่อเรา ไปจนถึงความโศกเศร้าที่สูญเสียคนที่เรารัก ความรู้สึกยำแยะจากโรคภัยไข้เจ็บ ไปจนถึงห้วงแห่งความตาย เราจะอ่านรับความจริงของชีวิตได้อย่างไรโดยไม่ปฏิเสธสิ่งใด แต่สามารถก้าวข้ามความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงนี้ได้ และแม้เมื่อชีวิตของเราไปได้ด้วยดี เราจะใช้ชีวิตด้วยความเบิกบานได้อย่างไร ในขณะที่ผู้คนมากมายมีความทุกข์ เมื่อความยากจนเชิงจิตใจของผู้คนพรากอนาคตไปจากพวกเขา เมื่อมีความรุนแรงและความหวาดกลัวเกิดขึ้นทุกหัวระแหง และเมื่อการทำลายระบบนิเวศทำให้ชีวิตและโลกของเราตกอยู่ในอันตราย หนังสือเล่มนี้คือหนึ่งในความพยายามที่จะตอบคำถามเหล่านี้ และคำถามอื่นๆ อีกมากมาย

เค้กชั้นที่สองประกอบด้วย “ข้อมูลวิทยาศาสตร์” ล่าสุดเกี่ยวกับความเบิกบาน รวมทั้งคุณสมบัติอื่นๆ ที่นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าจำเป็นต่อการใช้ชีวิตที่มีความสุขที่ยั่งยืน การค้นพบใหม่เรื่องศาสตร์เกี่ยวกับสมองและจิตวิทยา

การทดลอง (experimental psychology) ทำให้ปัจจุบันเรามีความเข้าใจอันลึกซึ้งซึ่งมากมายในเรื่องความเจริญงอกงามของมนุษย์ สองเดือนก่อนเดินทาง ผมกินมื้อกลางวันกับริชาร์ด เดวิดสัน นักประสาทวิทยาศาสตร์ผู้บุกเบิกด้านการค้นคว้าวิจัยเรื่องความสุข เขาทำการศึกษาผู้ปฏิบัติสมาธิในห้องทดลอง และพบว่าการทำสมาธิก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมองที่สามารถวัดได้ เราหนึ่งที่โต๊ะหน้าร้านอาหารเวียดนามในแซนฟรานซิสโก ลมที่พัดมาตลอดเป่าปอยผมสีดำแซมเทาสั้นๆ เหมือนเด็กของเขา ขณะที่เรากินเปาะเปี๊ยะ เดวิดสันพูดขึ้นว่าครั้งหนึ่งทะไลลามะเคยยอมรับกับเขาว่า วิทยาศาสตร์ในเรื่องของการทำสมาธิเป็นแรงจูงใจให้ท่าน โดยเฉพาะตอนที่ต้องลุกจากที่นอนมาทำสมาธิในตอนเช้าตรู่ หากวิทยาศาสตร์ช่วยทะไลลามะได้ มันก็ยิ่งช่วยพวกเราที่เหลือได้

บ่อยครั้งเหลือเกินที่เราพบว่าจิตวิญญาณและวิทยาศาสตร์เป็นศัตรูกัน ต่างฝ่ายต่างก็เคঁคอกอีกฝ่าย แต่อาร์ชบิชอปตูตูได้เน้นย้ำความเชื่อของท่านในเรื่องความสำคัญของสิ่งที่ท่านเรียกว่า “ความจริงที่ยืนยันตัวมันเอง” (self-corroborating truth) เมื่อสาขาความรู้ที่แตกต่างกันมากมายต่างมุ่งไปยังบทสรุปเดียวกัน ในทำนองเดียวกัน ทะไลลามะเองก็ตั้งใจให้ความสำคัญกับการทำให้หนังสือเล่มนี้ไม่เป็นเรื่องทางพุทธหรือคริสต์ แต่เป็นหนังสือสำหรับคนทั้งโลกที่ได้รับการสนับสนุนจากทั้งวิถีความเชื่อและวิทยาศาสตร์

แค่วันเกิดขึ้นที่สามเป็น “เรื่องราว” ขณะอยู่ในธรรมศาลากับทะไลลามะ และอาร์ชบิชอปตลอดช่วงสัปดาห์นั้น ผมอยากให้เรื่องราวส่วนตัวที่เล่าไว้ อย่างละเอียดในบทต่างๆ ทำให้ผู้อ่านได้มีส่วนร่วมกับการเดินทางเริ่มตั้งแต่การสวมกอดในตอนแรกไปจนถึงการอำลาในท้ายที่สุด

เรายังได้รวมการฝึกปฏิบัติเรื่องความเบิกบานซึ่งคัดมาไว้ตอนท้ายเล่ม ครุทั้งสองได้แบ่งปันการฝึกปฏิบัติประจำวันของท่านอันเป็นหลักยึดเหนี่ยวของชีวิตที่แปรเปลี่ยนไปตามอารมณ์และชีวิตในทางจิตวิญญาณของท่านให้แก่เรา โดยไม่ได้มุ่งหมายที่จะให้เป็นสูตรสำเร็จของการมีชีวิตที่เบิกบาน แต่เป็นการเสนอหลักการบางอย่างและวิถีธรรมเนียมที่เป็นประโยชน์ต่อทะไลลามะและอาร์ชบิชอป ตลอดจนผู้คนนับไม่ถ้วนมานานับหลายพันปี

ในวิถีธรรมเนียมของพวกเขา ผมหวังอย่างยิ่งว่าแบบฝึกหัดเหล่านี้จะช่วยคุณในการรับเอาคำสอน ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเรื่องราวทั้งหลาย แล้วผสานรวมไว้ในชีวิตประจำวันของคุณ

ผมได้รับสิทธิพิเศษในการทำงานร่วมกับครูทางจิตวิญญาณผู้ยิ่งใหญ่ และผู้บุกเบิกทางวิทยาศาสตร์แห่งยุคสมัยของเราหลายท่าน โดยการช่วยพวกเขาถ่ายทอดภูมิความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความสุขให้แก่คนอื่น ๆ (นักวิทยาศาสตร์หลายคนในจำนวนนี้ยังกรุณาให้ข้อมูลค้นคว้าของตนไว้ในหนังสือเล่มนี้ด้วย) ผมมั่นใจว่าความหลงใหลของผม หรือจะเรียกว่าความหมกมุ่นก็ได้ ในเรื่องความเบิกบานกำลังก่อตัวขึ้น พร้อม ๆ กับเติบโตขึ้นในบ้านที่เปี่ยมด้วยความรัก แต่ก็มีกระแสลัดหน่วงอุปสรรคอยู่ การต้องรับรู้และพบเจอความเจ็บปวดตั้งแต่ยังเล็กทำให้ผมรู้ว่าความทุกข์มากมายเกิดขึ้นในความคิดและในความรู้สึกของเรา หนึ่งในสัปดาห์ในธรรมศาลา ทำให้ผมรู้สึกราวกับว่านี่คือจุดสุดยอดที่เหนือธรรมดาและทำลายของการเดินทางอันยาวนานซึ่งชีวิตเพื่อทำความเข้าใจทั้งความเบิกบานและความทุกข์

ในฐานะตัวแทนของทุกคน ผมนั่งอยู่ที่นั่นตลอดห้าวันของการสัมมนา ได้จ้องเข้าไปในดวงตาของสองบุคคลผู้มีเมตตาที่สุดในโลก ผมสงสัยในความรู้สึกที่ราวกับต้องมนตร์นี้เหลือเกิน ซึ่งบางส่วนน่าจะเป็นเพราะการได้อยู่ต่อหน้าครูทางจิตวิญญาณ แต่นับตั้งแต่วันแรก ผมก็เริ่มรู้สึกจิตๆ ในหัว มันน่าแปลก แต่บางทีนี้อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เซลล์กระจกเงาของผม (mirror neurons) ซึ่งเป็นเซลล์สมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น กำลังตอบรับสิ่งที่ผมรับรู้ผ่านทางดวงตาของชายผู้เปี่ยมไปด้วยความกรุณาทั้งสองนี้

โชคดีที่ผมไม่ได้อยู่ตัวคนเดียวกับงานอันหนักหน่าในการกลั่นกรองปัญญาของผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสอง ทูบเตน จินปา ผู้เป็นล่ามหลักของทะเลลามะมากกว่าสามสิบปี และเป็นนักวิชาการชาวพุทธ คอยอยู่กับผมตั้งแต่ต้นจนจบ เขาเคยบวชเป็นพระอยู่หลายปี แต่ได้ลาสิกขาออกมาเพื่อแต่งงานและ

มีครอบครัวในแคนาดา นั่นทำให้เขาเป็นคู่หูที่สมบูรณ์แบบในการแปลความระหว่างทั้งสองโลก รวมทั้งเรื่องภาษาด้วย เรานั่งด้วยกันในระหว่างการสนทนา และเงินก็ยังช่วยผมเตรียมคำถามและแปลคำตอบให้ด้วย เขากลายเป็นผู้ร่วมงานที่เชื่อถือได้ และเพื่อนรักคนหนึ่งของผม

คำถามไม่ได้มาจากพวกเราเท่านั้น เรายังเปิดให้คนทั่วโลกถามคำถามของตัวเองเกี่ยวกับเรื่องความเบิกบาน และแม้สุดท้ายเราจะไม่มีเวลาเพียงสามวันในการรวบรวมคำถาม แต่เราก็รวบรวมได้เร็วกว่าพันคำถาม เป็นเรื่องน่าทึ่งที่คำถามที่ถามกันมากที่สุดไม่ใช่เรื่องทำอย่างไรจึงจะค้นพบความเบิกบานของตัวเอง แต่เป็นเรื่องทำอย่างไรเราจึงจะใช้ชีวิตด้วยความเบิกบานในโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์มากมายได้

ในระหว่างหนึ่งสัปดาห์ที่อยู่ด้วยกันนั้น ท่านทั้งสองมักจะคอยขี้นิ้วล้อเลียนกันอยู่บ่อยครั้ง ก่อนที่จะประสานมือเข้าด้วยกันอย่างรักใคร่ ตอนรับประทานอาหารกลางวันด้วยกันครั้งแรก อาร์ชบิชอปได้เล่าถึงการปราศรัยที่ทั้งคู่ไปพูดด้วยกัน ขณะที่ทั้งสองกำลังเตรียมจะขึ้นไปบนเวที ทะไลลามะ ผู้เป็นไอคอนแห่งความเมตตาและสันติของโลก แก่ล้งลือกคออาร์ชบิชอป ผู้เป็นที่ชายทางจิตวิญญาณของท่าน อาร์ชบิชอปหันไปบอกทะไลลามะว่า “นี่กล้องถ่ายเราอยู่นะ วางตัวให้สมเป็นผู้ **ทรงศีล** หน่อยสิ”

ชายทั้งสองเตือนให้เรารู้ว่าวิธีที่เราเลือกใช้แสดงออกในแต่ละวันคือสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ แม้แต่ผู้ทรงศีลก็ต้องวางตัวอย่างผู้ทรงศีล แต่ผู้ทรงศีลที่เราคิดว่าจะต้องวางตัวซึ่งซ้ง เข้มงวด เคร่งครัดและสงวนท่าทีนั้น แทบจะไม่ใช้ทำที่ที่ทั้งสองใช้ทักทายผู้คนในโลก หรือแสดงออกต่อกันเลย

อาร์ชบิชอปไม่เคยบอกว่าตนเป็นนักบุญ และทะไลลามะก็มองว่าตัวท่านเป็นเพียงพระสงฆ์ธรรมดา ทั้งสองแสดงให้เห็นภาพสะท้อนของชีวิตที่แท้ ซึ่งเต็มไปด้วยความเจ็บปวด ความสับสนวุ่นวาย แต่ในท่ามกลางภาวะเหล่านี้ พวกท่านกลับสามารถค้นพบจุดแห่งความสันติ ความกล้าหาญ ตลอดจนจนความเบิกบานที่เราเองก็สามารถแสวงหาในชีวิตของเราได้ ความ

ปรารถนาของทั้งสองที่มีต่อหนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่เพียงเพื่อถ่ายทอดปัญญาของท่าน แต่รวมไปถึงความเป็นมนุษย์ของท่านด้วย ทั้งสองกล่าวไว้ว่า ความทุกข์เป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง แต่เราเลือกที่จะตอบสนองต่อความทุกข์นั้นได้ แม้แต่การกดขี่หรือการครอบงำที่ไม่สามารถปรากอิสระในการเลือกวิธีตอบสนองไปจากเราได้

เราไม่รู้เลยว่าหมอที่รักษาอาร์ชบิชอปจะอนุญาตให้ท่านเดินทางหรือไม่จนกระทั่งนาทีสุดท้าย โรคมะเร็งต่อมลูกหมากของท่านกลับมาใหม่ และครั้งนี้ตอบสนองต่อการรักษาซ้ำมาก ตอนนี้อาร์ชบิชอปอยู่ในระหว่างการทดลองว่าจะสามารถหยุดมะเร็งได้หรือไม่ ขณะที่เครื่องบินของเรากำลังลงจอดในธรรมศาลา สิ่งที่ทำให้ผมประหลาดใจที่สุดคือความตื่นเต้น ความคาดหวัง และบางทีอาจจะเป็นแนวแห่งความหวังหาอาหารบนใบหน้าของอาร์ชบิชอปที่มองเห็นได้จากรอยยิ้มกว้าง และดวงตาสีฟ้าเทา เปล่งประกายของท่าน

ผู้มาเยือน

เราเป็นสิ่งมีชีวิตที่ประหลาด

“ เรวี่ เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประหลาด และ ‘เพราะ’ ความอ่อนแอนี้เอง ‘ไม่ใช่’ ทั้งที่มีมัน เราจึงค้นพบความเป็นไปได้ที่จะมีความเบิกบานอย่างแท้จริง” อาร์ชบิชอปพูดขึ้นขณะที่ผมยืนไม่ทำสีด่าขลับที่มีหัวจับเป็นรูปสุนัขเกรย์ฮาวน์ให้ท่าน “ชีวิตเต็มไปด้วยความท้าทายและความยากลำบาก” ท่านกล่าวต่อ “ความกลัวเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่นเดียวกับความเจ็บปวด และความตายในท้ายที่สุด ดูอย่างมะเร็งต่อมลูกหมากที่กลับมาที่ลีอิม มันทำให้พิจารณาจิต”

ความอ่อนแอเพียงเป็นหนึ่งในผลข้างเคียงที่อาร์ชบิชอปได้รับการใช้ยา ท่านหลับเกือบตลอดทางที่บินมายังอินเดีย ผ้าห่มสีน้ำตาลอ่อนถูกดึงขึ้นมาคลุมถึงศีรษะ เดิมเราวางแผนที่จะพูดคุยกันระหว่างอยู่บนเครื่องบิน แต่การนอนพักเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ตอนนี้ท่านพยายามรีบแบ่งปันแง่คิดของท่านขณะที่เราใกล้ถึงธรรมศาลา

เราแวะพักที่อิมฤตสาร์หนึ่งคืน เพื่อให้ท่านได้พักผ่อน และเนื่องจากสนามบินในธรรมศาลาเปิดเพียงวันละไม่กี่ชั่วโมง เช่นนี้เราจึงได้ไปเยือนหริมันทिरสาหิ (วิหารทองคำ) ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของศาสนาซิกข์ ชั้นบนของวิหารแห่งนี้หุ้มด้วยทองคำ มีประตูสีบานเข้าไปยัง *คุรุทวาร* ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเปิดกว้างต่อผู้คนที่หลากหลายจากทุกศาสนา อันเป็นวิถีความเชื่อของศาสนาซิกข์ ที่นี่ดูเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการสักการะ เพราะ

กำลังจะมีการพบปะระหว่างความเชื่อที่แตกต่าง ซึ่งจะนำศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ อันเป็นสองศาสนาที่ยิ่งใหญ่ของโลกมาสู่การสนทนาอันลึกซึ้ง

ขณะที่เรากำลังถูกกลืนหายเข้าไปในฝูงชนนับแสนที่มาเยือนวิหารในแต่ละวัน ก็มีโทรทัศน์แจ่มจ้าที่โผล่มาฉายภาพอาร์ชบิชอปที่สนามบิน นับเป็นเกียรติอันหาได้ยากที่ท่านประทานให้น้อยครั้งมากแก่บรรดาอัครทูตระดับสูงที่มาแสดงความเคารพไม่ขาดสาย เราได้รับแจ้งว่าท่านกำลังเดินทางมาแล้ว เราจึงรีบออกจากวิหารและกลับไปยังสนามบิน ขณะที่เราขึ้นเก้าอี้รถเข็นเพื่ออาร์ชบิชอปไป ศีรษะล้านเลี่ยนของท่านมีผ้าเช็ดหน้าสีส้มคลุมอยู่ ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงความเคารพที่ทางวิหารกำหนดไว้ นั่นทำให้ท่านดูเหมือนโจรสลัดเรื่องแสง

รถตู้พยายามเคลื่อนไปตามทางที่ละนิดผ่านถนนหนทางในอมฤตสาร์ที่มีการจราจรติดขัด ท่ามกลางเสียงแตรรถยนต์ที่ดังประสานกัน กลุ่มผู้คนที่เดินขวักไขว่ จักรยาน รถยนต์ รถสกู๊ตเตอร์ และสัตว์ต่างเบียดเสียดแย่งชิงพื้นที่กัน อาคารคอนกรีตตั้งเป็นแนวขนานบนถนน มีเหล็กเส้นยื่นออกมาในสภาพที่เหมือนต่อเติมไม่เคยเสร็จ ในที่สุดเราก็มาถึงสนามบินและขึ้นเครื่องบิน ในใจนึกหวังให้เที่ยวบินที่ต้องใช้เวลาสี่สิบนาทีไปได้เร็วกว่านี้ เมื่อคิดว่าตอนนี้ทะเลลามะน่าจะคอยอยู่ที่พื้นลาดยางของสนามบินแล้ว

“ขอโทษที่ต้องบอกว่า” อาร์ชบิชอปกล่าวเสริม ขณะที่เครื่องของเราเริ่มลงจอด “การค้นพบความเบิกบานมากขึ้น ไม่ได้ช่วยให้เราหนีพ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าได้ ความจริงแล้วเราอาจจะร้องไห้ง่ายกว่าเดิมด้วยซ้ำ แต่ขณะเดียวกันเราก็จะหัวเราะได้ง่ายขึ้นด้วย บางทีเราอาจจะแค่มีชีวิตชีวาขึ้น แต่ในขณะที่เราค้นพบความเบิกบานมากขึ้น เราก็สามารถเผชิญหน้ากับความทุกข์ได้อย่างสง่างาม มากกว่าที่จะรับมันอย่างขมขื่น เราประสบความสำเร็จโดยที่ไม่กลายเป็นคนแข็งกระด้าง เรามีความเศร้าโศก แต่หัวใจเราไม่แตกสลาย”

ผมได้เห็นทั้งหน้าตาของอาร์ชบิชอปและได้เห็นท่านหัวเราะมาหลายต่อหลายครั้ง จะว่าไป ความจริงแล้วเห็นท่านหัวเราะเสียมากกว่า แต่ท่านก็ร้องไห้ได้ง่ายๆ และบ่อยครั้งให้กับสิ่งที่ยังไม่ได้รับการไถ่บาป ให้กับสิ่งที่

ยังไม่สมบูรณ์ ทุกสิ่งล้วนมีความสำคัญต่อท่าน และส่งผลต่อท่านอย่างลึกซึ้ง คำสวดภาวนาของท่าน ซึ่งรวมผมอยู่ด้วย ส่งไปถึงคนทั่วโลกที่ต้องการความช่วยเหลือ และได้รับความทุกข์ทรมาน บรรณาธิการที่ตรวจแก้หนังสือของท่านคนหนึ่งมีหลานชายที่กำลังป่วยและชื่อของเด็กชายก็อยู่ในรายชื่อยาวเหยียดที่ท่านสวดภาวนาให้ทุกวัน หลายปีต่อมา บรรณาธิการคนนั้นขอร้องให้ท่านสวดภาวนาให้หลานชายของเขาอีกครั้ง เพราะอาการป่วยของเด็กกลับมาใหม่ อาร์ชบิชอปตอบว่าท่านไม่เคยหยุดสวดภาวนาให้เด็กชายแม้สักวันเดียว

จากบนเครื่องบิน เราสามารถเห็นภูเขาที่ปกคลุมด้วยหิมะซึ่งเป็นฉากหลังของสถานที่พำนักถ้ำของทะไลลามะที่เห็นในโปสการ์ด หลังจากที่ดินเช่ารุกรานทิเบต ทะไลลามะและชาวทิเบตนับแสนต้องหลบหนีมายังอินเดีย ผู้ลี้ภัยเหล่านี้เข้ามาตั้งถิ่นฐานชั่วคราวบริเวณที่ราบต่ำของอินเดีย ซึ่งมีอากาศร้อน และเต็มไปด้วยยุงจนทำให้ผู้ลี้ภัยจำนวนมากล้มป่วยในที่สุดรัฐบาลอินเดียได้สร้างที่พำนักในธรรมศาลาให้แก่ทะไลลามะ ท่านรู้สึกขอบคุณอย่างยิ่งที่ได้พำนักอยู่ในภูมิภาคที่สูงขึ้นและมีอากาศเย็นกว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ชาวทิเบตมากมายหลังไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่นี่ด้วย ราวกับว่ากลุ่มคนเหล่านี้อ้าแขนมาตักภูมิอากาศของพวกเขาที่อยู่บนที่สูงและห้อมล้อมด้วยภูเขา และแน่นอนเหนือสิ่งอื่นใด พวกเขาต้องการอยู่ใกล้ทะไลลามะ ผู้เป็นทั้งผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำทางการเมืองของพวกเขา

ธรรมศาลาอยู่ในรัฐหิมาจัลประเทศ ทางตอนเหนือของอินเดีย และชาวอังกฤษในสมัยที่ปกครองอินเดียก็เคยมาที่นี่เพื่อหนีความร้อนอันทารุณของฤดูร้อนในอินเดีย เมื่อเราเข้าไปใกล้สถานที่พักร้อนบนเขาของชาวอังกฤษในอดีต เราก็เห็นผืนพรมสีเขียวขจีของทิวสนและพื้นที่เพาะปลูกเบื้องล่างบ่อยครั้งที่สนามบินเล็กๆ แห่งนี้ถูกปกคลุมภายใต้เมฆฝนและหมอกหนาที่บอบบางอย่างที่เคยเป็นเมื่อผมมาที่นี่ครั้งก่อน แต่วันนี้ท้องฟ้าเป็นสีฟ้าสดใส กลุ่มเมฆบางเบาถูกไล่ต้อนไปรวมกันที่ภูเขา เครื่องบินของเราลดระดับลงจอดในแนวตั้ง

“คำถามที่ยิ่งใหญ่ที่เน้นย้ำความสำคัญของการมีชีวิตก็คือ” ทะโลลามะกล่าวไว้ ก่อนการเดินทางครั้งนี้ “เราเกิดมาทำไม หลังจากใคร่ครวญเรื่องนี้มาไม่น้อย ฉันเชื่อว่า เราเกิดมาเพื่อแสวงหาความสุข

“คนเราทุกคน ไม่จำเป็นต้องเป็นชาวพุทธอย่างฉัน หรือเป็นชาวคริสต์ อย่างอาร์ชบิชอป ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด หรือไม่ได้นับถือศาสนาใดเลย นับตั้งแต่หน้าที่ที่เราเกิดมา มนุษย์ทุกคนต้องการแสวงหาความสุข และ หนีให้พ้นจากความทุกข์ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม การศึกษา หรือ ความเชื่อก็ไม่อาจบิดเบือนความจริงข้อนี้ได้ แก่นสำคัญในการมีชีวิต ของพวกเราทุกคนก็คือ เราเพียงแคปรารถนาที่จะมีความสุขเบิกบานและความ พึงพอใจ แต่บ่อยครั้งที่ความรู้สึกเหล่านี้ก็กลับมาเพียงชั่วแล่น และยากที่จะ ค้นพบ ราวกับผีเสื้อที่บินมาเกาะที่ตัวเรา แล้วจู่ๆก็บินจากไป

“ที่มาแห่งความสุขพื้นฐานที่สุดนั้นอยู่ภายในตัวเรา ไม่ใช่เงินทอง ไม่ใช่อำนาจ ไม่ใช่สถานะ เพื่อนของฉันบางคนเป็นเศรษฐีพันล้าน แต่ พวกเขากลับมีความทุกข์เหลือเกิน อำนาจและเงินทองไม่อาจสร้างสันติ ในใจได้ ความสำเร็จภายนอกไม่อาจนำความเข้มแข็งเบิกบานที่แท้ซึ่งอยู่ ภายในมาให้ได้ เราต้องมองเข้าไปข้างใน

“น่าเศร้าที่มีหลายสิ่งหลายอย่างมากัดกร่อนความเบิกบานและความสุข ที่เราสร้างขึ้นด้วยตัวเอง บ่อยครั้งก็มาจากจิตและการตอบสนองทางอารมณ์ ที่โน้มเอียงไปในทางลบ หรือจากการที่เราไม่อาจชื่นชมหรือใช้ประโยชน์ จากต้นทุนที่มีอยู่ภายในตัวเรา เราไม่อาจควบคุมความทุกข์จากภายนอกได้ แต่เราสามารถควบคุมความทุกข์จากภายในชีวิตประจำวันได้ ความทุกข์ ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้น ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสมเหตุสมผลที่ว่าเราเอง ก็สามารถสร้างความเบิกบานมากยิ่งขึ้น มันแค่ขึ้นอยู่กับทัศนคติ มุมมอง และการตอบสนองที่เรามีต่อสถานการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ของเรา กับผู้คน มีอะไรมากมายที่เราในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่ง สามารถทำได้ เมื่อเป็นเรื่องความสุขของตัวเอง”

ตัวเราพุ่งไปข้างหน้าเมื่อเครื่องเบรกล้อ จากนั้นเครื่องบินก็ส่งเสียงดัง และสิ้น เพราะต้องจอดอย่างรวดเร็วบนรันเวย์สั้นๆ เมื่อมองออกไป

นอกหน้าต่าง เราเห็นทะเลลามะยืนอยู่บนพื้นลาดยาง มีร่มสีเหลืองคันใหญ่กางอยู่เหนือศีรษะท่านเพื่อป้องกันแสงแดดที่ร้อนแรงของอินเดีย ท่านสวมจีวรสีแดงเข้มและคลุมองค์ด้วยผ้าคลุมสีแดง แต่เราก็มองเห็นสีเหลืองอมส้มของเสื้อแขนกุดตัวในของท่านพลมออกมาเล็กน้อย

คณะผู้ติดตามที่มีทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและเจ้าหน้าที่สนามบินในชุดสูทยืนขนานข้างท่าน ทหารอินเดียในเครื่องแบบสีทากก็กำลังเตรียมรักษาความปลอดภัย

บรรดาสื่อถูกกันไว้อยู่ด้านนอกสนามบิน ภาพการกลับมาพบกันอันใกล้ชิดที่สุดที่มีเพียงช่างภาพส่วนตัวของทะเลลามะบันทึกไว้กำลังจะเกิดขึ้น เมื่ออาร์ชบิชอปในเสื้อเบลเซอร์สีน้ำเงิน สวมหมวกขาวประมงอันเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวท่าน ค่อยๆเดินกะเผลกกะเผลกลงไปตามบันไดชั้น ทะไลลามะก็เดินเข้ามาหา

ทะเลลามะส่งยิ้ม แวตาเป็นประกายเบื้องหลังแว่นกรอบสีเหลี่ยมขนาดใหญ่ ท่านโค้งตัวลงต่ำ อาร์ชบิชอปอ้าแขนออก แล้วทั้งสองก็สวมกอดกัน จากนั้นพวกเขาก็ผละออกแล้วจับที่ไหล่ของกันและกัน ต่างจ้องเข้าไปในตาของอีกฝ่าย ราวกับพยายามบอกให้ตัวเองเชื่อว่าพวกเขาได้มาพบกันอีกครั้งจริงๆ

“ฉันไม่ได้เจอท่านมานานทีเดียว” อาร์ชบิชอปพูดขึ้นขณะที่เอื้อมไปแตะแก้มของทะเลลามะอย่างรักใคร่ด้วยปลายนิ้ว และสำรวจท่านอย่างใกล้ชิด “ท่านดูแข็งแรงดีมาก”

ทะเลลามะ ซึ่งยังคงเอามือกุมไหล่เล็กๆของอาร์ชบิชอป ทำปากจู้ราวกับจะส่งจูบให้ อาร์ชบิชอปยกมือซ้ายขึ้น แหวนแต่งงานสีทองสองประกาย เอามือเชยคางทะเลลามะไว้ เหมือนกับที่ผู้ใหญ่ทำกับลูกๆหลานๆที่รักใคร่ แล้วอาร์ชบิชอปก็ยื่นหน้าเข้าจูบที่แก้มของทะเลลามะ ทะไลลามะซึ่งไม่คุ้นกับการจูบถึงกับผงะ แต่ก็ยังหัวเราะด้วยความดีใจ ประสานด้วยเสียงหัวเราะแหลมของอาร์ชบิชอปแทบจะในทันที

“ท่านไม่ชอบจูบสินะ” อาร์ชบิชอปพูด และจูบให้ที่แก้มอีกข้างของทะเลลามะ ผมสงสัยว่าทะเลลามะเคยได้รับจูบก็ครั้งตลอดชีวิตของท่าน

ที่ถูกพาตัวมาจากพ่อแม่เมื่ออายุสองขวบ และได้รับการเลี้ยงดูในดินแดนที่ยากที่ใครจะเข้าถึง ชีวิตที่ไม่เคยถูกใครจูบมาก่อน

ทั้งสองหยุดเพื่อทำพิธีมอบผ้าคาดตะก (ผ้าผืนยาวสีขาว) อันเป็นธรรมเนียมของทิเบตในการทักทายและแสดงความเคารพ ทะไลลามะค้อมตัวลงพร้อมกับแนบมือที่หัวใจเป็นการต้อนรับที่แสดงการระลึกถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของเรา อาร์ชบิชอปถอดหมวกขาวประมวงออก และค้อมตัวตอบกลับ จากนั้นทะไลลามะก็คล้องผ้าคาดตะกใหม่ผืนยาวรอบคอ อาร์ชบิชอป พวกเขากระซิบข้างหูของกันและกัน พยายามสู้เสียงเครื่องบินไอพ่นที่ยังคงคำรามกระหึ่มอยู่เบื้องหลัง ทะไลลามะจูงมืออาร์ชบิชอป แล้วพวกเขาก็ดูเหมือนเด็กวัยแปดขวบมากกว่าจะเป็นชายชราวัยแปดสิบต่างหัวเราะและหยอกล้อกันขณะที่ค่อยๆ เดินไปที่อาคารผู้โดยสาร ร่วมสี่เหลี่ยมทางเหนือคนทั้งสอง

แม้ว่าผ้าคาดตะกจะถูกพันไว้รอบคอแล้ว แต่ชายผ้าก็ยังคงยาระลงมาตามร่างเล็กๆ ของอาร์ชบิชอป ความยาวของผ้าคาดตะกที่มอบให้เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเคารพที่ผู้ให้มอบให้ผู้รับ ลามะชั้นสูงจะได้รับผ้าคาดตะกผืนยาวที่สุด ผ้าคาดตะกผืนนี้มีขนาดยาวที่สุดเท่าที่ผมเคยเห็น ตลอดทั้งสัปดาห์นั้น อาร์ชบิชอปพูดติดตลกว่า ท่านได้รับผ้าคาดตะกคล้องคอผืนแล้วผืนเล่า จนรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นที่แขวนเสื้อโค้ตเดินได้

เราถูกนำไปยังห้องเล็กๆ ที่มีโซฟายาวสีน้ำตาลสองตัวจัดไว้ข้างๆ สำหรับให้ทะไลลามะนั่งคอยเที่ยวบินออกจากธรรมศาลาซึ่งมักจะล่าช้าหรือถูกยกเลิกบ่อยครั้ง เราเห็นบรรดาสื่อมวลชนรวมตัวกันอยู่ด้านนอกสนามบินตลอดแนวผนังกระจก คอยโอกาสที่จะได้จับภาพลัทธิภาพหรือถามสักคำถาม ผมเพิ่งตระหนักในตอนนั้นเองว่าการเดินทางครั้งนี้ช่างควรค่าแก่การเป็นข่าว อาจจะเรียกว่าเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เลยก็ได้ การที่ต้องยุ่งอยู่กับการวางแผนจัดการ ติดต่อ และประสานงานทำให้ลืมไปอย่างง่ายดายว่าการมาพบกันของทั้งสองนับเป็นเหตุการณ์สำคัญของโลกเหตุการณ์หนึ่งทีเดียว

ที่ห้องพัก ทั้งสองนั่งอยู่ด้วยกันบนโซฟา ข้างๆ อาร์ชบิชอปคือเอ็มโพลูกสาวของท่าน เธอสวมเดรสสายแอฟริกันสีเขียวและแดงสดใส และ

โทกศิระชะด้วยผ้าสีเข้าชุดกัน เธอเป็นลูกคนสุดท้ายในบรรดาลูกทั้งสี่คน เธอติดตามอาร์ชบิชอปไปในการเทศน์ และปัจจุบันเธอเป็นผู้อำนวยการบริหารของมูลนิธิ Desmond and Leah Tutu Legacy Foundation ระหว่างการเดินทางของเรา เธอจะคุกเข่าขอมาร์เซอลีน ฟาน เฟอร์ท แพนสาวของเธอแต่งงาน การเดินทางครั้งนี้เกิดขึ้นเพียงไม่กี่เดือนก่อนที่ศาลสูงสหรัฐฯ จะทำการตัดสินคดีครั้งสำคัญที่รับรองการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน แต่อาร์ชบิชอปเป็นผู้ที่สนับสนุนสิทธิของเพศที่สามมาหลายสิบปีแล้ว สิ่งที่หลายคนลืมไป โดยเฉพาะผู้ที่ถูกอาร์ชบิชอปตำหนิทางศีลธรรม ก็คือท่านประณามการกดขี่และการแบ่งแยกไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามที่ท่านพบ ไม่นานหลังจากการแต่งงานครั้งนี้ เอ็มโพก็ถูกถอดออกจากนิกาย เพราะคริสตจักรแองกลิคันแห่งแอฟริกาใต้ไม่ยอมรับการสมรสเพศเดียวกัน

“ฉันตั้งตาคอยที่จะได้ไปงานวันเกิดท่าน” ทะไลลามะกล่าว “แต่รัฐบาลของท่านประสบความสำเร็จมาก ตอนนั้นวาทะของท่านดูเด็ดมาก” ทะไลลามะพูดพร้อมกับวางมือที่แขนของอาร์ชบิชอป “และฉันชอบใจจริง ๆ **วาทะที่เด็ดเด็ด** เป็นคำที่เบากว่าความเป็นจริง

ช่วงสัปดาห์ที่อยู่ ในธรรมศาลาเพื่อฉลองวันเกิดของทะไลลามะนั้น เริ่มต้นจากเมื่อสี่ปีก่อน ตอนที่อาร์ชบิชอปทูตฉลองวันเกิดครบรอบแปดสิบปีของตนในเคปทาวน์ แอฟริกาใต้ ทะไลลามะได้รับเชิญให้เป็นแขกกิตติมศักดิ์ แต่รัฐบาลแอฟริกาใต้จำนนต่อแรงกดดันจากรัฐบาลจีน และไม่เต็มใจที่จะออกวีซ่าให้ทะไลลามะ จีนเป็นหนึ่งในผู้ซื้อแร่ธาตุและวัตถุดิบรายใหญ่ของแอฟริกาใต้

อาร์ชบิชอปขึ้นเป็นข่าวหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์แอฟริกาใต้ไม่เว้นแต่ละวันตั้งแต่ก่อนการฉลองวันเกิด ท่านวิจารณ์รัฐบาลที่ฉ้อและหลอกลวงอย่างเผ็ดร้อน ถึงขนาดเปรียบเทียบพรรคสมัชชาแห่งชาติแอฟริกา (ซึ่งเป็นพรรคปกครองประเทศที่ท่านต่อสู้เพื่อสมาชิกของพรรคมานานหลายสิบปี ให้พ้นจากสถานะลี้ภัยและการถูกคุมขัง) กับรัฐบาลถิ๋วฉิวซึ่งเป็นที่เกลียดชังมาเป็นเวลานาน ท่านกล่าวว่าพรรคเอเอ็นซีนั้นเลวร้ายยิ่งกว่าเสียอีก เพราะ

อย่างน้อยกรณีของรัฐบาลถือผิว ความชั่วร้ายก็ยังเห็นโจ่งแจ้ง

“ฉันพยายามเลี่ยงความยุ่งยากทุกรูปแบบเสมอ” ทะโลลามะว่า พลางฉีกยิ้มกว้าง จากนั้นก็ชี้ไปที่อาร์ชบิชอป “แต่ฉันมีความสุขที่เห็นใครบางคนเต็มใจที่จะทำให้ตัวเองยุ่งยากเสียเอง มีความสุขจริง ๆ นะนี่”

“ฉันรู้ว่า” อาร์ชบิชอปว่า “ท่านหลอกใช้ฉัน นั่นละคือความยุ่งยาก ท่านหลอกใช้ฉัน และฉันก็ไม่จำ”

อาร์ชบิชอปยื่นมือออกไปจับมือทะโลลามะอย่างทะนุถนอม

“เมื่อรัฐบาลแอฟริกาได้ปฏิเสธไม่ให้ท่านมาร่วมงานวันเกิดฉัน มันทำให้เหตุการณ์นี้ยิ่งเป็นที่จับตามอง เพราะเรามีภูเกิลที่เก็บบทสนทนาของเรา และยังมีความสนใจจากสำนักข่าว อาจจะมีมากกว่าที่เคยมีมาด้วยซ้ำ แต่ช่างเถอะ ไม่ว่าท่านไปที่ไหน ก็เป็นที่สนใจมากมายอยู่แล้ว ที่พูดนี้ไม่ได้ อัจฉารอกนะ

“รู๊มัย ฉันยังจำตอนที่เธออยู่ในซีแอตเทิลได้ พวกเขาต้องหาสถานที่ที่ใหญ่พอจะรองรับผู้คนที่อยากมาเจอท่าน แล้วก็ลงเอยที่สนามฟุตบอล คนตั้งเจ็ดหมื่นอยากมาฟังผู้ชายคนนี้พูด ทั้งที่เขาพูดภาษาอังกฤษยังไม่ถูกด้วยซ้ำ”

ทะโลลามะหัวเราะท้องแข็ง

“ไม่ดีเลยจริง ๆ นะ” อาร์ชบิชอปว่าต่อ “ท่านต้องสวดภาวนาให้ฉัน มีชื่อเสียงให้ได้แบบท่านอีกสักหน่อย”

การหยอกล้อกันเป็นเครื่องแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมและมิตรภาพ ที่ทำให้รู้ว่ามีส่วนแห่งความรักให้เราในฐานะมนุษย์ที่นำชี้นและมีข้อผิดพลาด ได้ตักตวง และแม้ว่าเรื่องตลกของทั้งสองส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง พอ ๆ กับที่เป็นเรื่องของกันและกัน แต่ก็ไม่เคยทำให้ฝ่ายใดรู้สึกแยเลย กลับยิ่งเสริมความสัมพันธ์และมิตรภาพของทั้งคู่ให้แน่นแฟ้นไม่เปลี่ยนแปลง

อาร์ชบิชอปต้องการกล่าวขอบคุณและแนะนำทุกคนที่ช่วยให้การเดินทางครั้งนี้เกิดขึ้น ท่านแนะนำเอ็มโพ ลูกสาวของท่าน แพม โอมิดยาร์ คนใจบุญผู้เป็นนักสร้างสันติ เพราะการสนับสนุนของเธอทำให้การเดินทางครั้งนี้เป็นไปได้ แล้วก็ตัวผม แต่ทะโลลามะบอกว่าท่านรู้จักพวกเรา

หมดทุกคนแล้ว จากนั้นอาร์ชบิชอปก็แนะนำราเชล ภรรยาของผม ในฐานะแพทย์ชาวอเมริกันประจำตัวท่าน แพทย์ คริสเตียน เพื่อนร่วมงานของผม จาก Omidyar Group และมาร์เซอลีนว่าที่คู่หมั้นสาวของลูกสาวท่าน ในอีกไม่นาน เธอเป็นกุมารแพทย์และศาสตราจารย์ด้านระบาดวิทยา ในฮอลแลนด์ ส่วนสมาชิกท่านสุดท้ายของฝ่ายเรา ลามะเทนชิน เธิเนเตน ไม่จำเป็นต้องแนะนำ เพราะท่านเป็นพระในวัดนัมเกลของทะไลลามะ

ตอนนี้ทะไลลามะกำลังลูบมืออาร์ชบิชอปอย่างอบอุ่น ดังที่ท่านทำตลอดระยะเวลาที่อยู่ด้วยกัน ทั้งสองพูดคุยกันเรื่องตารางการบิน และการหยุดพักที่อมฤตสาร์ของเรา “ดีมากเลย ท่านจำเป็นต้องพัก” ทะไลลามะว่า “ฉันนอนคืนละแปดถึงเก้าชั่วโมงเสมอ”

“แต่ท่านตื่นเช้ามากไม่ใช่หรือ” อาร์ชบิชอปถาม

“ใช่แล้ว ดีสาม”

“ดีสามเลยหรือ”

“ตลอดเลยละ”

“แล้วท่านก็สวดมนต์ห้าชั่วโมงเนี่ยนะ” อาร์ชบิชอปเน้นด้วยการชูทำนิ้ว

“ใช่”

อาร์ชบิชอปมองบนและส่ายหน้า “ไม่ นุ่มนวลมากเกินไป”

“บางครั้งฉันทำสมาธิ ใคร่ครวญธรรมชาติของตัวเอง โดยใช้หลักที่เรียกว่า ‘การวิเคราะห์เจ็ดแขนง’ ” ทะไลลามะกล่าว จินปาอธิบายให้ฟัง ตอนหลังว่านี่เป็นการฝึกพิจารณาของพุทธศาสนา ที่ให้เราค้นหาธรรมชาติที่แท้ของตัวเอง โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับแง่มุมทางกายและจิตของเรา

“ยกตัวอย่างนะ” ทะไลลามะว่าต่อ “ตอนนี้ฉันมองท่าน แล้วก็วิเคราะห์ ฉันเห็นว่านี่คือบิชอปตูตู เพื่อนที่ฉันเคารพรัก ไม่ใช่ลี นี่คือร่างกายของเขา ไม่ใช่ตัวเขา นี่คือจิตของเขา ไม่ใช่ตัวเขา” ทะไลลามะโน้มตัวเข้าไปใกล้เพื่อเน้นประเด็นที่ท่านพูดพลางแสดงปริศนาอันย้อนแย้งที่เก่าแก่เท่ากับอายุของพุทธศาสนาว่า “แล้วตัวตนของบิชอปตูตูอยู่ที่ไหน

เราหาไม่เจอ” แล้วท่านก็ตีแขนอาร์ชบิชอปเล่น

อาร์ชบิชอปออกอาการงเล็กน้อยและอึ้งนิดหน่อย “จริงเหรอ”

“แล้วตอนนี้” ทะไลลามะสรุป “ในทางฟิสิกส์ควอนตัมเองก็มี มุมมองเหมือนกันด้วย สิ่งที่ต้องได้ล้วนไม่มีอยู่จริง ไม่มีสิ่งใดให้เรา ค้นพบในท้ายที่สุด ซึ่งเหมือนกับการทำสมาธิเชิงวิเคราะหฺ์”

อาร์ชบิชอปยกมือขึ้นแนบหน้าอย่างงุนงง “ฉันทำแบบนั้นไม่ได้หรอก”

แม้ว่าทะไลลามะกำลังโต้เรื่องการมีตัวตนของบิชอปตูดู แต่ขณะเดียวกัน ก็ **มี** คนคนหนึ่งซึ่งเป็นเพื่อนคนพิเศษของท่านในแบบที่ว่า แม้ว่าท่านจะเป็นมิตรต่อทุกคน แต่เพื่อนคนนี้พิเศษและมีความสำคัญต่อท่านอย่างเห็นได้ชัด จินปาและผมพูดกันถึงความสัมพันธ์ที่น่าจะมีความหมายอย่างมากนี้ สำหรับทั้งสองแล้ว การมีมิตรแท้อาจเป็นเรื่องยาก เพราะถึงอย่างไรกลุ่มผู้นำด้านศีลธรรมก็มีสมาธิไม่มากนัก ชีวิตของพวกท่านมีแต่ผู้คนที่มองท่านเป็นตัวแทนของสิ่งที่น่าเกิดทฤษฎี การได้พบใครสักคนที่ไม่ได้คอยแต่จะหาโอกาสถ่ายรูปเป็นเรื่องที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย แน่หนอนว่าทั้งสองยังได้แบ่งปันคุณค่าในจุดที่แก่นของทุกศาสนาบรรจบกัน และไม่ต้องสงสัยเลยว่าทั้งสองได้แบ่งปันอารมณ์ขันอันแสนวิเศษ ผมซ้กจะเริ่มเห็นแล้วว่ามิตรภาพอันเป็นใจกลาง และที่เรียกรวมๆ กว่านั้นคือความสัมพันธ์ เข้ามาอยู่ในประสบการณ์แห่งความเบิกบานของเราได้อย่างไร นี่คือใจความสำคัญที่จะเกิดขึ้นอีกหลายครั้งในช่วงสัปดาห์ที่เราอยู่ด้วยกัน

“ฉันบอกผู้คนว่า” อาร์ชบิชอปกล่าว “หนึ่งในสิ่งที่ยิ่งใหญ่เกี่ยวกับตัวท่านก็คือความสงบผ่องแผ้ว และฉันก็บอกว่า ‘นี่แหละ พวกเธอรู้มั๊ย ทุกๆ วันเขาใช้เวลาห้าชั่วโมงในการทำสมาธิตอนเช้า’ และมันแสดงให้เห็นในวิธีที่ท่านตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ที่สร้างความเจ็บปวด อย่างความเจ็บปวดของประเทศของท่าน และความเจ็บปวดของผู้คนในโลก ขณะที่ฉันพูดอย่างนี้ ฉันก็พยายามทำด้วย แต่ห้าชั่วโมงนั้นมันมากเกินไป” อาร์ชบิชอป ซึ่งเป็นผู้ถ่อมตัวและมักทำตัวเรียบๆ โดยอุปนิสัยกำลังมองข้ามเวลาสามถึงสี่

ชั่วโมงที่ท่านใช้ในการสวดภาวนาประจำวัน อันที่จริงแล้ว ท่านนอนหลับ... จนถึงตีสี่

ผมสงสัยว่าการที่ผู้นำทางจิตวิญญาณตื่นแต่เช้าเสมอเพื่อสวดมนต์ และทำสมาธิ นั้นมันสำคัญอย่างไร เห็นได้ชัดว่า มันก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมหาศาลในวิถีที่ท่านทั้งสองรับมือกับชีวิตในแต่ละวันของตน ครั้งแรกที่ผมได้ยินว่า ทะไลลามะตื่นนอนตอนตีสาม ผมคิดว่าตัวเองกำลังจะได้ฟังเรื่องราวการอุทิศตัวของยอดมนุษย์ที่นอนเพียงคืนละสองหรือสามชั่วโมง แล้วผมก็โล่งอกที่ได้ยินว่า ท่านเพียงแค่เข้านอนเร็วมาก โดยทั่วไปก็ประมาณ ๑๙.๐๐ นาฬิกา (ซึ่งสำหรับคนครองเรือนที่มีลูกๆ ต้องหาเลี้ยง และต้องพาเข้านอนแล้วทำไม่ได้แน่ๆ แต่ผมคิดว่าบางทีการเข้านอนเร็วขึ้นหนึ่งชั่วโมง และตื่นนอนช้าขึ้นหนึ่งชั่วโมง เป็นเรื่องที่น่าจะทำได้ สิ่งนี้ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณมากขึ้นอย่างนั้นหรือ มันนำไปสู่ความเบิกบานมากยิ่งขึ้นจริงหรือ)

ทะไลลามะยกมือของอาร์ชบิชอปขึ้นแนบแก้มของท่าน “ตอนนี้อยู่ในบ้านของฉันกันเถอะ”

เมื่อเราเดินออกมาจากสนามบิน สื่อมวลชนก็เข้ามาล้อมผู้ทั้งสอง และตะโกนถามคำถามเกี่ยวกับการเดินทางของอาร์ชบิชอป ท่านหยุดเพื่อตอบคำถาม และเพื่อจะได้ใช้ความสนใจจากสื่อมุ่งไปที่เรื่องความไม่เป็นธรรม เสี่ยงกดขี่ต่อผู้ดั่งรัวขณะที่ท่านแสดงความคิดเห็น

“ฉันตั้งใจที่ได้มาพบเพื่อนรัก มักจะมีอะไรต่อมิอะไรรวมทั้งคนที่พยายามแยกเราจากกันอยู่เสมอ แต่ความรักที่เรามีให้กันและจักรวาลอันเกิดจากความดีงามของพระเจ้า คือสิ่งที่ทำให้เชื่อมั่นว่าเราจะได้พบกันอีกครั้งแรกที่ทะเลสาบเอธิโอเปียในแอฟริกาใต้ปีสหัสวรรษี่ห้า ตอนที่ท่านจะเดินทางมาร่วมวันเกิดครบรอบแปดสิบปีของฉัน ฉันถามทะไลลามะว่า ‘ท่านมีกำลังทหารกี่กองทัพอันไหนเงินถึงได้กลัวท่านนัก’ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ฉันประหลาดใจ บางทีพวกเขาอาจเป็นฝ่ายถูกที่คิดว่า ผู้นำทางจิตวิญญาณคือ

บุคคลที่ต้องระมัดระวัง เราหวังว่าโลกของพระเจ้าจะเป็นสถานที่ที่ดีขึ้น เป็นโลกที่เปิดรับต่อความดีงาม และความเมตตากรุณามากขึ้น รวมทั้ง เป็นโลกที่เชื่อเชิญต่อการอยู่ร่วมกันมากยิ่งขึ้น เพื่อที่เราจะได้ไม่ต้องเผชิญ กับสถานการณ์อย่างที่เกิดขึ้นในเวลานี้ระหว่างรัสเซียกับยูเครน หรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับไอซิส เคนยา หรือซีเรีย พวกเขาเหล่านั้นทำให้พระเจ้าร้องไห้”

อาร์ชบิชอปหันหลังเตรียมจะจากไป แต่แล้วก็หยุดอีกครั้งเมื่อนักข่าว อีกคนถามถึงจุดประสงค์ในการเดินทางของท่านครั้งนี้ “เราก็คู่มาพบกัน เพื่อใช้เวลาด้วยกันฉันมิตร และคุยกันเรื่องความเบิกบาน”

อาร์ชบิชอปและทะเลิลามะถูกพาออกไปอย่างรวดเร็วโดยขบวนรถยนต์ ที่ใช้รับรองบุคคลสำคัญซึ่งจอดรออยู่ การขับรถไปยังที่พำนักของทะเลิลามะ ใช้เวลาประมาณสี่สิบห้านาที ถนนหนทางถูกปิดเพื่อเปิดทางให้ทะเลิลามะ เดินทางไปยังสนามบิน มีชาวทิเบต ชาวอินเดีย และนักท่องเที่ยวอีกเล็กน้อย ยืนอยู่ตลอดถนน ต่างหวังจะได้เห็นท่านและอาคันตุกะคนสำคัญของท่าน ลักซ์วูเวอหนึ่ง ตอนนั้นผมเข้าใจแล้วว่าทำไมทะเลิลามะจึงไม่ค่อยเดินทาง ไปยังสนามบิน เพราะนั่นหมายถึงการเตรียมการยกใหญ่ทีเดียว ถึงขนาด ต้องปิดถนนสายหลัก และส่งผลกระทบต่อผู้คนทั้งเมือง

เราเดินทางมาที่นี่เพื่อพูดคุยเรื่องความเบิกบานเมื่อเผชิญกับความท้าทายของชีวิต และทุกหนทุกแห่งในธรรมศาลาล้วนเตือนให้รำลึกว่าที่นี่คือ ชุมชนของผู้ที่เคยได้รับความบอบช้ำทางจิตใจจากการกดขี่และการลี้ภัย เมืองแห่งนี้ตั้งอยู่ตามเส้นทางลาดเขาที่คดเคี้ยว มีร้านขายงานฝีมือตั้งอยู่ รายรอบขอบผาสูงชัน และเช่นเดียวกับบ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างที่พบเห็น ทั่วอินเดียและอีกมากมายในประเทศที่กำลังพัฒนา ข้อบังคับเกี่ยวกับการก่อสร้างและการรักษาความปลอดภัยเป็นเรื่องที่ถูกมองข้าม เพื่อมุ่งเพิ่มพื้นที่สำหรับประชากรที่กำลังล้นทะลัก ผมสงสัยว่าถ้าเกิดแผ่นดินไหวขึ้นมา จะเป็นอย่างไร และกลัวว่าทั้งเมืองคงจะสั่นสะเทือนจนถล่มลงไปจากภูเขา เหล่านี้ ไม่ต่างจากโบไม้ที่ร่วงกราวออกจากตัวสัตว์ที่ตื่นขึ้นมา

ขบวนรถยนต์ขับลดเลี้ยวขึ้นไปพร้อม ๆ กับแถวของผู้ศรัทธาที่เริ่มหนาแน่นขึ้น บางคนเผากายาน ขณะที่อีกหลายคนมีสายประคำคัลลิ่งรอมมือ

ที่กระพุ่มเข้าด้วยกันเหมือนดอกบัวตูม สำหรับคนที่ไม่ใช่ชาวทิเบตแล้ว เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจว่าทะไลลามะมีความสำคัญต่อชาวทิเบตมากเพียงใด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชุมชนผู้ลี้ภัยแห่งนี้ ท่านเป็นทั้งสัญลักษณ์ของ ความเป็นชาติและการเมือง ทั้งยังเป็นตัวแทนแห่งจิตวิญญาณของพวกเขา ในหลายๆทางแล้วการเป็นนิรมานกายของพระโพธิสัตว์แห่งความเมตตา ก็คือบุคคลสำคัญที่เหมือนกับพระเยซูคริสต์ ผมได้แต่เพียงนึกภาพว่า สำหรับทะไลลามะแล้ว มันเป็นเรื่องท้าทายเพียงใดที่ต้องแบกรับภาระหน้าที่นี้ พร้อมกับที่ต้องพยายามแสดงความเป็นบุคคลที่ “ไม่มีอะไรพิเศษ” ของท่าน เป็นเพียงแค่คนคนหนึ่งในผู้คนเจ็ดพันล้านคนเท่านั้น

ถนนแคบลง และผมสงสัยว่ารถของเราซึ่งกำลังแล่นอย่างรวดเร็ว จะฝ่าฝูงชนที่แน่นขนัดไปได้อย่างไร แต่ดูเหมือนเราจะชะลอลงเป็นครั้งคราว เฉพาะเวลาที่มึนงง ซึ่งเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เดินเอื่อยเฉื่อยอยู่บนถนน บางที พวกมันอาจจะอยากเห็นบุคคลผู้ศักดิ์สิทธิ์ทั้งสองด้วยเหมือนกัน

ผมสงสัยว่าที่รถบึ่งอย่างรวดเร็วนี้เป็นเพราะคำหนึ่งถึงเรื่องความปลอดภัยหรือเพราะอยากให้ถนนกลับมาสัญจรได้อีกครั้ง แต่เดาว่าน่าจะเป็น เหตุผลแรกมากกว่า เมืองแห่งนี้ก็เหมือนกับทุกๆเมืองในอินเดีย ที่สร้าง ซ้อนทับกันด้วยรูปแบบการก่อสร้างที่ขัดแย้งกัน บ้างแทนที่กัน บ้าง ประชันกัน แสดงให้เห็นความชอบและเอกลักษณ์ที่มีชีวิตชีวาและบางครั้ง ก็ดูน่าอึดอัด

แมคคลอดกันจ์ ชื่อเมืองบนยอดเขาของชาวพุทธทิเบต หรือที่รู้จัก ในชื่อว่าธรรมศาลาตอนบน (Upper Dharamsala) อยู่เหนือเมืองที่ชาว อินเดียฮินดูอาศัยอยู่ขึ้นไปหนึ่งระดับหรือมากกว่านั้น ชื่อเมืองธรรมศาลา (Dharamsala/ดาราหมซาลา) หรือ “ดาราหมซาลา” (Dharamshala) ตามการ ออกเสียงภาษาฮินดี มีความหมายว่า “ที่พักพิงทางจิตวิญญาณ” โดยเกิด จากการนำคำว่า *dharma* ซึ่งหมายถึงคำสอนทางจิตวิญญาณ มารวมกับ คำว่า *shala* ซึ่งมีความหมายว่าที่พักพิง ชื่อนี้มีความหมายถึง “ที่พักอาศัย หรือที่พำนักของผู้แสวงบุญ” เป็นชื่อที่เหมาะสมสำหรับเมืองซึ่งกลายเป็นสถานที่ สำหรับการจาริกแสวงบุญในปัจจุบัน

เราเล่นฉิวผ่านประตูโลหะเรียบ ๆ เข้าไปในเขตที่พักของทะเลลามะ อันเป็นที่ตั้งของสำนักงานและที่พำนักส่วนตัวของท่าน แล้วก็มาถึงถนน เครื่องวงกลมที่โอบรอบแปลงดอกไม้ซึ่งเต็มไปด้วยดอกไม้บานสะพรั่งในฤดูใบไม้ผลิ ครั้งก่อนผมมาเยือนธรรมศาลาเมื่อเดือนมกราคม เพื่อหารือกับทางสำนักงานของท่านเกี่ยวกับแผนการเดินทางครั้งนี้ ตอนนั้นทั้งเมืองปกคลุมด้วยหมอกและความหนาวเย็น แต่ตอนนี้ดวงอาทิตย์กำลังส่องแสงสว่างสดใส ดอกไม้แข่งกันบาน เพราะดูเหมือนมันจะมีช่วงเวลาแห่งการเจริญเติบโตเพียงสั้น ๆ บนพื้นที่สูงนี้ วันเวลาของพวกเขาหดสั้นลง ทุก ๆ วันจึงยิ่งดูเร่งรีบและน่าชื่นชม

เมื่อการสนทนายิ่งใกล้เข้ามา ผมก็ยิ่งสนลาน แต่ขณะเดียวกันก็รู้ว่าไม่ได้มีแต่ผมคนเดียว ครั้งหนึ่งตอนที่เราวางแผนเรื่องการเดินทาง ผมรู้สึกประทับใจที่อาร์ชบิชอปแสดงความกังวลออกมาอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับการประชันปัญญากับทะเลลามะ “ท่านเป็นนักใช้ความคิด” อาร์ชบิชอปเคยว่าไว้ เมื่อเอ่ยถึงความเป็นผู้ชื่นชอบเรื่องการถกประเด็น การตั้งคำถามที่ใช้ความคิดและเหตุผล และการสำรวจทางวิทยาศาสตร์ของทะเลลามะ “ส่วนฉันใช้สัญชาตญาณมากกว่า” ผมจำที่อาร์ชบิชอปเคยบอกว่าการรับรู้จากความรู้สึกภายในอันลึกซึ้งและการไว้วางใจในพระเจ้าอย่างสุดหัวใจ เป็นเครื่องชี้นำในทุก ๆ ครั้งในชีวิตของท่านอยู่ในจุดพลิกผันสำคัญ รวมทั้งภารกิจของท่านในการต่อสู้เพื่อยุติการเหยียดผิว ผมเดาว่าแม้แต่ผู้นำทางจิตวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ก็รู้สึกกระวนกระวายเมื่อพวกเขาเดินทางเข้าไปสู่สิ่งที่ไม่รู้

หลังจากให้อาร์ชบิชอปได้พักผ่อนหนึ่งวัน เราจะเริ่มการสนทนาเรื่องธรรมชาติของความเบิกบานที่แท้จริง